

het dan vriest kan men 's morgens zo'n dier wel eens in een bevroren druppel zien zitten. Als de druppel ontdooit is, gaat zij weer rustig verder. De wesp begint met haar legboor dwars door de knopschubben heen te boren, tot de top daarvan in de as van de knop aangekomen is. Aldaar wordt dan een kleine holte in het weefsel gezaagd. Snijdt men nu met een scherp mesje een deel van de knop weg, dan kan men de kamer openleggen en het eieren leggen met een loupe bekijken. Eerst ziet men het ei geplooid uit de legboor komen, dan ziet men het ei zwellen en daarna schuift de steel van het ei uit de legboor. Alle galwespen hebben namelijk gesteelde eieren. Er is natuurlijk enige oefening voor nodig, om dit te bereiken; als men bv. met het mes de legboor aanraakt, laat het dier zich vallen. De hierbij in figuur 3 gereproduceerde tekening werd op 4 Januari 1900 in het Spanderswoud gemaakt, d.w.z. de wesp werd daar eieren leggend waargenomen en mee naar huis genomen, waar de knop werd opengesneden.

In de tekening ziet men de holte in de as van de knop, de top van de legboor en de gesteelde eieren, enigszins schematisch aangegeven. In sommige dikke knoppen worden wel eens meer dan honderd eieren gelegd, hetgeen de wesp uren arbeid kost.

In Mei begint de belegde knop te zwellen en een roze of witte gal komt te voorschijn. De top van de knop blijft vaak nog lang op de gal zitten, de overige schubben vallen spoedig af. De gal groeit zeer snel en is na enkele weken volwassen.

Deze wesp vertoont dus het verschijnsel van generatiewisseling. De wespen, die uit de aardappelgallen komen, zijn ten dele manlijk, ten dele vrouwlijk, zij vormen de bigame generatie en zij heten: *Biorrhiza pallida* Ol. De wespen uit de kleine wortelgal zijn alleen vrouwelijk, zij vormen de agame generatie en dragen de naam van: *Biorrhiza-pallida* Ol. *forma aptera* Bosc.

Leersum

W. M. Docters van Leeuwen

Vogels in Midden Limburg

Om een goed inzicht te krijgen in samenstelling en dichtheid van de vogelbevolking in een bepaalde streek is het noodzakelijk een onderzoek hiernaar te doen in de tijd, dat de vogels door zang en balts het meest opvallen. Voor de meeste soorten is die periode afgelopen wanneer de zomervacanties een aanvang nemen. Een dergelijk onderzoek in de laatste week van Juli of in begin Augustus zal van de vogelwaarnemer extra oplettendheid vereisen; hij zal vertrouwd moeten zijn met lokroepen, jeugdkleden en allerlei minder karakteristieke vormen van het gedrag, om tot een enigszins redelijke benadering van de vogelstand in het onderzoeksgebied te komen. Wie bv. het jeugdkleed van het roodborstje of het onwelluidend gekrijs van de wielewaal niet kent of de lokroep van de spotvogel, zal zeker hier en daar vraagtekens moeten zetten bij zijn notities van de waarnemingen.

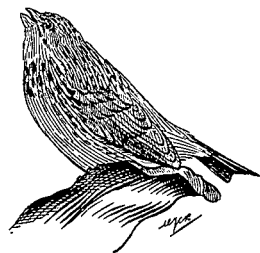
Een goede raad zouden we nog kunnen geven: ga zoveel mogelijk vroeg op pad. Voor en bij het aanbreken van de dag willen verschillende vogels zich nog wel even laten horen, die de verdere dag dan zwijgen en veelal niet meer opgemerkt worden.

Dit jaar hadden we de gelegenheid om in het Biologisch Werkkamp voor Onderwijzers te Montfoort, dat van 27 Juli tot 6 Augustus gehouden werd,

een indruk te krijgen van de vogelstand in Midden-Limburg. Het zou geen zin hebben om u een lijst van waargenomen soorten voor te zetten, daar deze zeker verschillende vogels, die ongetwijfeld aanwezig waren, niet zou vermelden, omdat ze niet genoteerd werden gedurende de excursies. Zo werden bv. fluiter, nachtegaal en braamsluiper gehoord noch gezien op plaatsen, waar ze stellig voorkwamen. Toch geeft het genoteerde gedurende een zestal excursies wel stof voor enkele opmerkingen.

De vogel, die gedurende de hele dag ijverig zong en het meest werd gehoord, was de geelgors. Bouwland, houtwallen, bosranden en boerenplaatsen vormden een ideaal terrein voor deze vogel. Een geelgors aan de rand van ons kampeerterrein gaf ons gelegenheid zijn zang goed waar te nemen. Binnen een kwartier tijd bracht hij het tot zeven variaties op zijn bekende thema.

Opvallend was het grote aantal grauwe gorzen, dat in de landbouwgebieden genoteerd werd. Het is wel merkwaardig, dat we deze vogel in de Achterhoek, waar het landschap in Midden-Limburg sterk aan doet denken, slechts eenmaal, en wel in 1928, waarnamen. Hier was de vogel een gewone verschijning en hoorden we zijn weinig welluidend, maar wel karakteristieke liedje van menige telefoondraad of korenschoof. Vaak streek een opgejaagde vogel neer op een bietenblad en zong daar dan trouw verder.

Grauwe gors

Ortolanen werden niet signaleerd. De biotoop leek ons hier en daar zeker geschikt voor deze vogels. Ook in Kotten en Winterswijk, waar in het voorjaar de ortolanen veelvuldig zingen, merkten we enige jaren geleden gedurende het werkkamp deze vogels niet op. Het niet waarnemen van ortolanen op onze excursies in Montfoort omgeving sluit ook hier hun aanwezigheid dus nog niet uit. De ringmus bleek wel zeer algemeen te zijn. Zelfs midden in de dorpen troffen we ze tussen de huismussen aan. Het zou me niet verwonderen als hun aantal dat van de huismus nog zou overtreffen.

Op de wegen joegen we herhaaldelijk kuifleeuweriken op. Ook deze vogel is hier zeker talrijker dan in de Achterhoek.

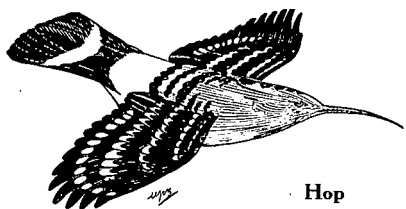
Wielewalen lieten hun jubelende roep, afgewisseld met hun miauwende geluiden, vooral in de vroege ochtenduren horen. Opvallend was hun veelvuldig verblijf in het naalddhout, er werd zelfs een jonge, nog niet vliegvlugge wielewaal in een dennenbos gevonden. Ondanks het talrijke voorkomen bleef het moeilijk deze mooie vogels goed in het vizier te krijgen.

Goudhaantjes hebben we niet opgemerkt; toch zou het ons verwonderen, wanneer ze in deze streek met haar vele naaldbossen niet voorkwamen.

Opvallend was de talrijkheid van de matkopmees. Van al de mezen hoorden we deze wel het meest in de dennenbossen. Glanskopmezen daarentegen werden niet waargenomen.

Grauwe klauwieren met bijna volwassen jongen werden enige malen aangetroffen. Ook deze vogels zijn hier heel wat veelvuldiger dan in Gelderland. Van de zwaluwen leek ons in sommige delen de huiszwaluw talrijker dan de boerenzwaluw. Dit ook weer in tegenstelling met andere streken in ons land. Vooral in het witte stadje Thorn nabij de Belgische grens viel ons het grote aantal huiszwaluwen op.

De grootste verrassing viel ons op de 2e Augustus te beurt, toen we een hop waarnamen. De vogel kwam eerst in onze richting aanvliegen over een jonge-dennen-aanplant tussen een loof- en een naaldbos in het Munnicksbos. Pas nadat hij naar links afzwenkte zagen we duidelijk de dunne, kromme snavel en de zwart-wit bandering op vleugels en staart. De vogel verdween in het dennen-

Hop

bos, waar we gedurende geruime tijd nog tevergeefs naar hem zochten. Ook een poging in de vroege ochtend van de volgende dag de vogel terug te vinden, bleef zonder resultaat. Het is voor ons natuurlijk de vraag of deze hop hier een nest had of dat hij een vroege trekker was. Volgens „De Nederlandse Vogels” begint de herfsttrek, afgezien van één op zichzelf staande Juli-waarneming op 29 Juli 1932 in Ede, in de tweede decade van Augustus. De literatuur vermeldt verschillende broedgevallen uit de laatste jaren in deze streek. Waarschijnlijk broedde hij in 1943 in de bossen van kasteel Arcen, in 1945 te Blerick bij Venlo en in 1948 en 1949 te Genooy bij Venlo. De mogelijkheid, dat de hop ook dit jaar in Midden-Limburg heeft gebroed, is dus niet uitgesloten.

M. J. Ch. Kolvoort

Bomen op Schouwen-Duiveland

In 1937 werd ons leiderskamp gehouden te Renesse, op een prachtige kampeerplaats in de beschutting van hoog opgaande, maar door de zeewind geschooren, elzen. De herinnering aan dit kamp duurt nog steeds voort en zo is Schouwen in mijn gedachten gebleven als een vriendelijk eiland met bomen.

Die kampeerplaats zal door de overstroming van 1953 wel niet aangetast zijn, maar overigens is er op de lager gelegen delen niet veel van de begroeiing gespaard. Kaal en dood kwam het eiland weer uit het water te voorschijn, bedekt met zand en zout, waardoor alle vegetatie werd verstikt.

Zo kan het eiland natuurlijk niet blijven en naar goed Nederlands gebruik is er dan ook ogenblikkelijk een commissie gevormd, die voor de herbeplanting zal zorgen. Nu is dat een immense taak en de bewoners hebben wel andere zorgen dan die bomen en struiken, zodat de hulp ingeroepen wordt van alle Nederlanders en dus ook in het bijzonder van de leden van de KNNV.

De actie voor herbeplanting van Schouwen-Duiveland is dit jaar met kracht gevoerd, o.a. op de scholen en zeker niet zonder succes. Maar de taak is nog lang niet volbracht en er is nog veel geld nodig. Vandaar, dat de bij velen van u bekende Jac. Viergever een beroep doet op de leden van de KNNV om bij wijze van landschapsbescherming en natuuropbouw mee te helpen de financiële zorgen van de commissie te verlichten.

Plant een boom op Schouwen-Duiveland, het kost u f 2,50, die u kunt storten op postrekening 1483 van de stichting Nieuw Schouwen-Duiveland te Zierikzee.

W. J. Prud'homme van Reine